

Pollák Kitti¹

A közigazgatási aktusok csoportosítása a francia Közigazgatási Eljárási Kódex tükrében

Bevezetés

Franciaországban 2016. január 1-jén hatályba lépett a Közigazgatási Eljárási Kódex, a *Code des relations entre le public et l'administration* (CRPA).² Habár a francia szakirodalomban e törvénykönyv elfogadásának indokoltsága évtizedek óta fennálló kérdés,³ mégis megalkotását számos tényező hátráltatta.⁴ A CRPA hatálybalépésével azonban Franciaország is csatlakozott azon országok csoportjához, amelyek kodifikált, *lex generalis* törvénykönyvvvel rendelkeznek a közigazgatási eljárások tekintetében.⁵ Jelen tanulmány a CRPA-ban található új aktustani csoportosítási lehetőséget kívánja röviden ismertetni, ezt megelőzően azonban áttekinti a CRPA felépítését és alapvető szabályait.

¹ Adjunktus, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Tanszék. Kapcsolat: pollak.kitti@uni-nke.hu.

² A *Code des relations entre le public et l'administration* szó szerinti fordítása a „köz” és a közigazgatás közti kapcsolatok Kódexe. A törvénykönyvet részletesen ismerteti Pollák Kitti: *A magyar és francia közigazgatási eljárásjogi kodifikáció összehasonlító vizsgálata*. PhD-értekezés. Budapest, NKE, 2019; Pollák Kitti: A magyar és a francia közigazgatási hatósági eljárás általános szabályozásának összehasonlító vizsgálata, különös tekintettel a közigazgatási eljárások jogorvoslati rendszerére. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 6. (2018), 4. 172–185; Pollák Kitti: Ket. „francia módra” – Az új francia Közigazgatási Eljárási Kódex. *Eljárásjogi Szemle*, 1. (2016), 3. 26–31. A tanulmány e munkák átdolgozott, rövidített változata.

³ Charles-André Dubreuil: Le champ d'application des dispositions du code. *Revue française de droit administratif*, (2016), 1. 17–22.

⁴ „Ami az aktus kiadását megelőző »nem jogvitás« közigazgatási eljárást illeti, azt eredetileg éppen úgy, mint az angol közigazgatásban nem tartották a közigazgatási jogra tartozónak, e tekintetben tehát a közigazgatás cselekvési szabadsága teljes.” Lásd Lőrincz Lajos (szerk.): *Eljárási jog a közigazgatásban*. Budapest, Uniós, 2003. 31. Az a tény, hogy a közigazgatási jog, így a közigazgatási eljárásjog is alapvetően a joggyakorlaton keresztül ismerhető meg Franciaországban, szintén nem könnyítette meg az eljárásjogi kodifikációját. Lásd Delphine Costa: Nullus codex sine definition. *Actualité juridique droit administratif*, 70. (2014), 4. 185–187.

⁵ Daniel Labetoulle: Avant-propos, Le code des relations entre le public et l'administration. *Revue française de droit administratif*, 2016. 1. 1–3.

A CRPA felépítése

A CRPA a francia törvénykönyvekhez képest viszonylag rövid,⁶ 361 cikkből áll. Szerkezetileg Bevezető rendelkezésekre és öt könyvre oszlik.⁷

A Bevezető rendelkezésekben (*Dispositions préliminaires*) a törvénykönyv először rendezi a más jogszabályokkal való viszonyát. Kimondja, hogy abban az esetben alkalmazható csak, ha speciális rendelkezések nincsenek.⁸ A bevezető rendelkezések közt rögzíti azt is, hogy a közigazgatás a „köz” érdekében cselekszik, és alapelveként deklarálja a jogszerűség elvét, a pártatlanság követelményét, a vallási szempontú semlegesség elvének tiszteletben tartását, az egyenlőség elvét és az egyenlő bánásmód elvét. A bevezető rendelkezésekben határozza meg a CRPA személyi, szervi és tárgyi hatályát is.

Az I. könyv a Közigazgatási kapcsolatok (*Les échanges avec l'administration*) címet viseli, amelyben többek közt szabályozásra kerül minden olyan kérelem és az ezzel kapcsolatos eljárás, amely az ügyféltől származhat (CRPA I. könyv I. cím), az észrevételek megtételére vonatkozó jog gyakorlása (CRPA I. könyv II. cím) és a közigazgatási döntésekben való együttműködés szabályai (CRPA I. könyv III. cím).

A II. könyv a közigazgatás által hozott egyoldalú aktusok (*Les actes unilatéraux pris par l'administration*) átfogó szabályozását tartalmazza, így az indoklás és az aláírás (CRPA II. könyv I. cím), a közigazgatási aktusok hatálybalépésének (CRPA II. könyv II. cím), a hallgatással hozott döntés (CRPA II. könyv III. cím) és a közigazgatási aktusok hatályon kívül helyezésének (CRPA II. könyv IV. cím) kérdését.

A III. könyvben a közigazgatási dokumentumokhoz való hozzáférés és a nyilvánosan elérhető információk további felhasználásáról szóló szabályok (*L'accès aux documents administratifs et la reutilisation des informations publiques*) találhatóak. Kiemelendő, hogy a Közigazgatási Dokumentumok Hozzáférési Bizottságára (*Commission d'accès aux documents administratifs*, rövidítve: CADA, IV. cím) vonatkozó részletszabályok is itt kerülnek kodifikálásra.

A IV. könyv A közigazgatással lévő vitarendezés (*Le règlement des différends avec l'administration*) címszó alatt szabályozza röviden – jóformán felsorolás szintjén – a közigazgatási döntéssel szembeni jogorvoslati lehetőségeket, azaz a bíróságon kívüli, közigazgatási jogorvoslati eljárásokat (*recours administratifs*)

⁶ Bénédicte Delaunay et al.: *Chronique de l'administration. Revue française d'administration publique*, (2015), 4. (156.) 1113–1140.

⁷ A CRPA vonatkozásában lásd továbbá magyar nyelven: Koi Gyula: A francia szabályozási modell. In Boros Anita – Patyi András (szerk.): *A hazai közigazgatási hatósági eljárási jog karakterisztikája*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 25–31.

⁸ CRPA L. 100-1.

(CRPA IV. könyv I. cím), az alternatív, nem bírósági vitarendezési módokat (CRPA IV. könyv II. cím) és említés szintjén a bírósági jogorvoslati eljárás lehetőségét (*recours juridictionnels*) (CRPA IV. könyv III. cím).

Az V. könyv (*Dispositions relatives à l'outre-mer*) Franciaország tengerentúli területei vonatkozásában rögzíti azokat a CRPA-szabályokat, amelyeket alkalmazni kell.

A közigazgatási aktusok új csoportosítása a CRPA-ban

Elöljáróban megjegyzendő a közigazgatási aktus fogalmának eredetével kapcsolatosan, hogy a „közhiedelemmel” ellentétben az nem német, hanem francia jogi fogalom.⁹

„Aktustan a 19. század végétől létezett, amikor a közigazgatási eljárást összefüggő vagy egységes törvény a világon sehol sem szabályozta, az anyagi jog pedig lényegesen kevesebb szabályból állt, mint most. Jelentős szerepe volt a közigazgatási jogtudomány egységesítésében annak ellenére, hogy a közigazgatási jogalkalmazói aktusok megkülönböztetése vegyes; vagyis részben eljárási jogi, részben anyagi jogi alapú (nem említve az aktustannak a jogalkotói aktusokra vonatkozó magyarázatát, ami eleve nem hatósági jogalkalmazás). Két fő változata a francia és a német aktustan.”¹⁰

A közigazgatási aktus fogalma nem definiált fogalom sem a magyar, sem a francia tételes jogban. A közigazgatási aktus fogalmi elemei azonban a francia és a magyar szakirodalomban hasonlóak: közigazgatási aktus alatt a közigazgatás szerveinek jogi hatás kiváltására irányuló cselekvéseit értjük.¹¹ Az aktus fogalmi meghatározása, csoportosítása, „az aktustanok szorosan kötődnek a szerzőikhez [...] ahány szerző, annyi aktustan”.¹² Hasonló tendencia figyelhető meg Francia-

⁹ Erre hívja fel a figyelmet Patyi András is. Lásd Patyi András: Az eljárásjogi szabályozás és kodifikáció európai áttekintése (összehasonlító közigazgatási eljárásjog). In Patyi András (szerk.): *Közigazgatási jog II.* Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2006. 671–715.

¹⁰ Tamás András: 1. A közigazgatási hatósági döntések dogmatikai és jogtörténeti alapjai 1.1. Döntéshozatal és döntés. In Boros–Patyi (2019): i. m. 235.

¹¹ Patyi András: *A közigazgatási működés jogi alapjai.* Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2017; Pierre Delvolvé: *L'acte administratif* Paris, Sirey, 1983; Michel Rougevin-Baville – Daniel Labetoulle – Renaud Denoix de Saint Marc: *Leçons de droit administrative.* Paris, Hachette, 1989. 102; Jacques Moreau: *Droit administratif.* Paris, PUF, 1989. 156; Jacques-Henri Stahl (szerk.): *Code des relations entre le public et l'administration.* Paris, Dalloz, 2016. 76.

¹² Patyi (2017): i. m. 108. Sőt a magyar szakirodalomban az aktusfogalom teljes elvetése is megtalálható volt egy időszakban. Lásd például Tamás András: *Közigazgatási jog I. Előadások.* Szeged, JATE, 1991. 147; Tamás András: *A közigazgatási jog elmélete.* Budapest, Szent István Társulat, 1997. 342–344. Igaz, az utóbbi kiadás az aktustannal is részletesen foglalkozik. Lásd

országban is, ahol a közigazgatási aktus fogalmi elemei és az aktusok csoportosítása szintén sokáig vitatott kérdés volt.¹³ Az ezzel kapcsolatos dilemmák egy részét a CRPA zárta le.

A CRPA II. könyvének címe a közigazgatás által hozott egyoldalú aktusok (*Les actes unilatéraux pris par l'administration*). A CRPA L. 200-1. cikke alapján:

„Jelen könyv alkalmazásakor aktusok alatt a döntést tartalmazó, egyoldalú, közigazgatási aktusokat (*actes administratifs unilatéraux décisionnels*) és döntést nem tartalmazó, egyoldalú közigazgatási aktusokat (*administratifs unilatéraux non décisionnels*) kell érteni. A döntést tartalmazó, egyoldalú közigazgatási aktusok (*actes administratifs unilatéraux décisionnels*) magukban foglalják a szabályozó aktusokat (*les actes réglementaires*), az individuális, egyedi aktusokat (*les actes individuels*) és a többi döntést tartalmazó, nem szabályozó aktusokat (*les autres actes décisionnels non réglementaires*). A döntést tartalmazó, egyoldalú közigazgatási aktusokat gyakran nevezik döntéseknek (*décisions*), vagy adott esetben szabályozó döntéseknek (*décisions réglementaires*), egyedi döntéseknek (*décisions individuelles*), illetve sem nem szabályozó, sem nem egyedi döntéseknek (*décisions ni réglementaires ni individuelles*).¹⁴

A CRPA e cikke alapján a következők állapíthatóak meg:

- A CRPA II. könyve az egyoldalú közigazgatási aktusokra vonatkozik, ám a CRPA nem határozza meg sem a közigazgatási aktus, sem az egyoldalú közigazgatási aktus (*acte administratif unilatéral*) fogalmát.
- A CRPA az aktusok csoportosítása tekintetében az egyoldalú közigazgatási aktusokra fókuszál. Természetesen a francia szakirodalom is megkülönböztet az egyoldalú közigazgatási aktusok mellett közigazgatási szerződéseket (*contrat administratif*) is.¹⁵
- A CRPA alapján az egyoldalú közigazgatási aktus (*acte administratif unilatéral*) és a közigazgatási döntés (*décision administrative*) fogalma nem azonos;¹⁶ hisz megkülönböztethetők döntést tartalmazó, egyoldalú közigazgatási aktusok (*actes administratifs unilatéraux décisionnels*) és döntést

Tamás András: *A közigazgatási jog elmélete*. Budapest, Szent István Társulat, 2010. 414–425.

¹³ Patrice Chrétien – Nicolas Chifflet – Maxime Tourbe: *Droit administratif*. 15. kiadás. Paris, Dalloz, 2016. 199.

¹⁴ Saját fordítás.

¹⁵ A francia közigazgatási szerződések vonatkozásában lásd többek közt Laurent Richer: *Droit des contrats administratifs*. 8. kiadás. Paris, L.G.D.J., 2012; Gabriel Eckert: Réflexions sur l'évolution du droit des contrats public. *Revue française de droit administratif*, (2006), 2. 238–244; Chrétien–Chifflet–Tourbe (2016): i. m. 486–531.

¹⁶ Benjamin Defoort: Définir la décision administrative dans le futur code des relations entre le public et les administrations? *Actualité juridique droit administratif*, 71. (2015), 14. 811–815; Fabrice Melleray: Les apports du CRPA à la théorie de l'acte administratif unilatéral. *Actualité juridique droit administratif*, 71. (2015), 44. 2491–2493.

nem tartalmazó, egyoldalú közigazgatási aktusok (*administratifs unilatéraux non décisionnels*).¹⁷

- A CRPA és a francia szakirodalom¹⁸ alapján a döntést tartalmazó, egyoldalú közigazgatási aktusok a következőképp csoportosíthatók:
 - egyedi aktusok (*les actes individuels*), amely aktusok címzettjei – akár egy, akár több fő – pontosan, név szerint meghatározottak vagy meghatározhatóak;
 - szabályozó aktusok (*les actes réglementaires*), amelyek meghatározatlan címzettek számára szóló általános normát tartalmaznak;
 - a többi döntést tartalmazó, nem szabályozó aktusok (*les autres actes décisionnels non réglementaires*), azaz a sem nem szabályozó, sem nem egyedi döntések (*décisions ni réglementaires ni individuelles*).
 - Az aktusok e csoportja a bírói ítélezési gyakorlatban jelent meg az 1960-as évektől.¹⁹ A francia szakirodalomban eltérő elnevezéseket találunk ezekre az aktusokra, így például köztes aktus (*acte intermédiaire*),²⁰ különleges aktus (*acte particulier*),²¹ *sui generis* aktus és úgynevezett *décision d'espèce*.²² A CRPA kodifikátorai azonban inkább negatív megközelítést választottak, és sem nem szabályozó, sem nem egyedi döntésként nevesítették az e csoportba tartozó aktusokat.²³ A sem nem szabályozó, sem nem egyedi döntés a legegyszerűbben talán a következőképp határozható meg: olyan egyoldalú közigazgatási aktus, amely egy már létező szabályt alkalmaz egy speciális helyzetben, mindezt úgy, hogy nem határozza meg a címzettek körét. Erre tekintettel nem minősülhet egyedi döntésnek, de nem is szabályozó aktus, hiszen gyakorlatilag a szabályozó aktust alkalmazza, hajtja végre. Hasonlóképp a szabályozó aktusokhoz, nincs meghatározva a személyek köre pontosan, de valamilyen sajátosságuk igen; vala-

¹⁷ Pierre Delvolvé: La définition des actes administratifs. *Revue française de droit administratif*, (2016), 1. 35–40; René Chapus: *Droit administratif général*. 15. kiadás. Paris, Montchrestien, 2001. 501; Bertrand Seiller: *Droit administratif*. 5. kiadás. Paris, Flammarion, 2014. 125.

¹⁸ A CRPA alapján, az elmúlt időszakban átfogó jelleggel ismertette az aktusok csoportosítását: Delvolvé (2016): i. m. A csoportosítás definícióinak alapját Chrétien–Chiffot–Tourbe (2016): i. m. 200 adja.

¹⁹ Államtanács döntéseiben így például: *CÉ, Sect., 19 novembre 1965., Epoux Delattre-Floury, req. n° 60647*.

²⁰ Például Paul Laurent: Conclusion sur CE, sect., 14 juin 1955, Ministre de l'industrie et du commerce. *Actualité juridique droit administratif*, (1955), 288.

²¹ Delvolvé (1983): i. m. 123.

²² Jean Waline: *Droit administratif*. 26. kiadás. Paris, Dalloz, 2016. 439; Chapus (2001): i. m. 527.

²³ Delvolvé (2016): i. m.

milyen szituációra vagy különleges helyzetre vonatkoznak.²⁴ A sem nem szabályozó, sem nem egyedi döntéseknek sajátos szabályai vannak. Valahol félúton helyezkednek el a szabályozó aktusok és az egyedi aktusok közt:²⁵ egyes jellemzőik és a rájuk vonatkozó rendelkezések a szabályozó aktusokhoz hasonlóak, míg más tulajdonságaik és szabályozásuk az egyedi aktusokkal mutat rokonságot. Így például: a CRPA L.221-7. cikke alapján a sem nem szabályozó, sem nem egyedi döntések hatálybalépésére a szabályozó aktusokra vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.²⁶ Ám az egyedi aktusokhoz hasonlóan jogellenességükre meghatározott határidőn belül lehet csak hivatkozni.²⁷

- Kitűnő példa erre az aktusfajtára a kisajátítási eljárás során hozott közhasznúsági nyilatkozat (*déclaration d'utilité publique*),²⁸ amely vonatkozásában az Államtanács már 1975-ben megállapította, hogy nem minősül szabályozó aktusnak,²⁹ majd 1983-ban rögzítette, hogy nem is egyedi aktus.³⁰

A magyar szakirodalom általában a normatív, szabályozó aktusokat és az egyedi aktusokat állítja párba. Ennek az elhatárolásnak a szempontja a jogi hatás jellege és a címzettek meghatározási módja.³¹ A sem nem szabályozó, sem nem egyedi döntések csoportja nem jelenik meg. Megjegyzendő, hogy léteznek olyan aktusok is, amelyeknek több száz címzettje is van, mégis egyedi aktusnak minősülnek, így például egy környezetvédelmi hatósági engedély címzettjei. Jakab András ennek feloldására javasolta a következő megközelítést: az aktusba foglalt rendelkezés címzettjeinek meghatározása nyílt vagy zárt lehet. Nyílt akkor, ha a címzetti kör megváltozásához nem szükséges a rendelkezés megváltoztatása. Zárt pedig akkor, ha a rendelkezés egyediesítő tulajdonságai alapján meghatározza a konkrét

²⁴ Chapus (2001): i. m. 527.

²⁵ Pierre Mouzet: Sur les décisions ni réglementaires ni individuelles: des „actes á double visage”. *Actualité juridique droit administratif*, 72. (2016), 4. 169–172.

²⁶ Stahl (2016): i. m. 131.

²⁷ Lásd Melleray (2015): i. m. 2493.

²⁸ Lásd továbbá Chrétien–Chiffot–Tourbe (2016): i. m. 200.

²⁹ Lásd Államtanács döntése: *CÉ, 5 SS., 14 février 1975., Epoux Merlin et association de défense des habitants des quartiers de Super-La-Ciotat et de Ceyreste, req. n° 93132, 93133.*

³⁰ Lásd Államtanács döntése: *CÉ 10/5 SSR., 11 février 1983., La commune de Guidel Morbihan, req. n° 41233.*

³¹ Lásd például: Tamás (1997): i. m. 342–344; Patyi András: Gondolatok a közigazgatási aktus-fogalom egyes alkotmányjogi és dogmatikai elemeiről. In Fazekas Marianna – Nagy Marianna (szerk.): *Tanulmányok Berényi Sándor tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2010, 329–350; Patyi András: A közigazgatási aktustan alapkérdései. In Patyi András – Varga Zs. András: *Általános közigazgatási jog (az Alaptörvény rendszerében)*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2012, 197–227; Patyi (2017), i. m. 146–149.

címzettek, és e címzetti körben változás csak magának a rendelkezésnek a megváltoztatásával lehetséges.³²

- Franciaországban döntést nem tartalmazó, egyoldalú közigazgatási aktusoknak (*actes administratifs unilatéraux non décisives*) minősülnek például a belső vezetési intézkedések (*les mesures d'ordres intérieur*),³³ a körlevelek és az iránymutatások. A körlevelekben az egyes közigazgatási hatóságok (miniszterek, prefektusok etc.) tájékoztatják egymást munkájukról. Leggyakrabban avégből hozzák a körleveleket, hogy a közigazgatási szervezetrendszeri hierarchiában lévő felső vezető – általában a miniszter – egy feladat, szolgáltatás végrehajtásának megvalósítására vonatkozó lényeges pontokat vagy egy új jogszabály értelmezését ismertesse.³⁴ A CRPA R. 312-8. cikke alapján a miniszter által hozott körleveleket a miniszterelnök honlapján fel kell tüntetni, hogy mindenki megismerhesse. Ha a honlapon nem jelenik meg egy körlevél, akkor nem alkalmazható. Az Államtanács kétféle körlevél közt tesz különbséget: az úgynevezett kötelező körlevelek (*circulaires impératives*) és a nem kötelező körlevelek (*circulaires non impératives*) közt.³⁵ Kizárólag a kötelező körlevelek lehetnek hatáskör túllépése miatt bírósági kereset tárgyai.³⁶ A másik aktus egy sokszor a francia közigazgatásban dolgozók által az Európai Unió irányelveivel összekevert aktus, mivel az Államtanács egy 1970-es döntésében³⁷ irányelveként (*directive*), miniszteri irányelveként nevesítette először.³⁸ Épp emiatt is az Államtanács legutóbbi döntésében átkeresztelte az irányelveket iránymutatásra (*lignes directrices*).³⁹ Ezen aktusok célja, hogy általános iránymutatást, útmutatást adjanak a közigazgatási szerveknek a törvényeket és a rendeleteket tartalmazó tömb értelmezésében, kifejezetten akkor, ha a közigazgatási szervek mérlegelési jogkörrel rendelkeznek. Az iránymutatások meghatározzák azon általános pontokat, amelyek alapján a közigazgatási

³² Jakab András: *A magyar jogrendszer szerkezete*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2007. 41–42.

³³ Clément Chauvet: Que reste-t-il de la théorie des mesures d'ordre intérieur? *Actualité juridique droit administratif*, 71. (2015), 14. 793–798.

³⁴ Chrétien–Chiffot–Tourbe (2016): i. m. 201–202; Waline (2016): i. m. 434.

³⁵ Államtanács döntése: *CÉ, Sect., 18 décembre 2002., Mme Duvignères, req. n° 233618*.

³⁶ Kiemelendő, hogy kötelező körlevelek minősülhetnek szabályozó aktusnak. E kérdéskör kapcsán lásd Geneviève Koubi: Distinguer „l'impératif” du „réglementaire” au sein des circulaires impératives. *Revue du droit publique*, (2004), 2. 499–544.

³⁷ Államtanács döntése: *CÉ, Sect., 11 décembre 1970., Crédit foncier de France c/ Mlle Gaupillat et Mme Ader, req. n° 78880*.

³⁸ Waline (2016): i. m. 435–436.

³⁹ Államtanács döntése: *CÉ, 4 / 5 SSR., 19 septembre 2014., Jousset, req. n° 364385*.

szerv mérlegelési jogkörben eljárva a döntését meghozhatja.⁴⁰ Hatáskörtúllépése miatt kereset tárgya nem lehet az iránymutatás, de a döntések elleni keresetben hivatkozhat rá az ügyfél.⁴¹

Összegzés

Jelen tanulmány célja az új francia Közigazgatási Eljárási Kódexben megjelenő közigazgatási aktusok csoportosításának áttekintése volt. Tamás András professzor úr munkásságával egyetemi tanulmányaim alatt találkoztam először, aktustani elméleti megközelítése inspirált egyrészt arra, hogy e kérdéskörrel részletesebben foglalkozzak, amelyet ezúton is köszönök. Jelen tanulmány terjedelmi korlátaira tekintettel e témakörben csak egy új csoportosítási lehetőséget villantott fel a CRPA alapján.

⁴⁰ Bernard Stirn: *Les sources constitutionnelles du droit administratif. Introduction au droit public*. 7. kiadás. Paris, L.G.D.J., 2011. 101–103.

⁴¹ Chrétien–Chiffot–Tourbe (2016): i. m. 728–730.

Irodalomjegyzék

- Chapus, René: *Droit administratif général*, I. 15. kiadás. Paris, Montchrestien, 2001.
- Chauvet, Clément: Que reste-t-il de la „théorie” des mesures d’ordre intérieur? *Actualité juridique droit administratif*, 71. (2015), 14. 793–798.
- Chrétien, Patrice – Nicolas Chiffot – Maxime Tourbe: *Droit administratif*. 15. kiadás. Paris, Dalloz, 2016.
- Costa, Delphine: Nullus codex sine definition. *Actualité juridique droit administratif*, 70. (2014), 4. 185–187.
- Defoort, Benjamin: Définir la décision administrative dans le futur code des relations entre le public et les administrations? *Actualité juridique droit administratif*, 71. (2015), 14. 811–815.
- Delaunay, Bénédicte – Antoine Fouilleron – Jean-François Monteils – Jean-Luc Pissaloux – Luc Rouban – Didier Supplisson: Chronique de l’administration. *Revue française d’administration publique*, (2015), 4. (156.) 1113–1140. Online: <https://doi.org/10.3917/rfap.156.1113>
- Delvolvé, Pierre: *L’acte administratif*. Paris, Sirey, 1983.
- Delvolvé, Pierre: La définition des actes administratifs. *Revue française de droit administratif*, (2016), 1. 35–40.
- Dubreuil, Charles-André: Le champ d’application des dispositions du code. *Revue française de droit administratif*, (2016), 1. 17–22.
- Eckert, Gabriel: Réflexions sur l’évolution du droit des contrats public. *Revue française de droit administratif*, (2006), 2. 238–244.
- Jakab András: *A magyar jogrendszer szerkezete*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2007.
- Koi Gyula: A francia szabályozási modell. In Boros Anita – Patyi András (szerk.): *A hazai közigazgatási hatósági eljárási jog karakterisztikája*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 25–31.
- Koubi, Geneviève: Distinguer „l’impératif” du „réglementaire” au sein des circulaires impératives. *Revue du droit publique*, (2004), 2. 499–544.
- Labetoulle, Daniel: Avant-propos, Le code des relations entre le public et l’administration. *Revue française de droit administratif*, (2016), 1. 1–3.
- Laurent, Paul: Conclusion sur CE, sect., 14 juin 1955, Ministre de l’industrie et du commerce. *Actualité juridique droit administratif*, (1955), 288.
- Lőrincz Lajos (szerk.): *Eljárási jog a közigazgatásban*. Budapest, Unió, 2003.
- Melleray, Fabrice: Les apports du CRPA à la théorie de l’acte administratif unilatéral. *Actualité juridique droit administratif*, 71. (2015), 44. 2491–2493.
- Moreau, Jacques: *Droit administratif*. Paris, PUF, 1989.
- Mouzet, Pierre: Sur les décisions ni réglementaires ni individuelles: des „actes á double visage”. *Actualité juridique droit administratif*, 72. (2016), 4. 169–172.
- Patyi András: Az eljárásjogi szabályozás és kodifikáció európai áttekintése (összehasonlító közigazgatási eljárásjog). In Patyi András (szerk.): *Közigazgatási jog, II.* Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2006. 671–715.
- Patyi András: Gondolatok a közigazgatási aktusfogalom egyes alkotmányjogi és dogmatikai elemeiről. In Fazekas Marianna – Nagy Marianna (szerk.): *Tanulmányok Berényi Sándor tiszteletére*. Budapest, ELTE Eötvös, 2010. 329–350.
- Patyi András: A közigazgatási aktusok alapkérdései. In Patyi András – Varga Zs. András: *Általános közigazgatási jog (az Alaptörvény rendszerében)*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2012. 197–227.
- Patyi András: *A közigazgatási működés jogi alapjai*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus, 2017.

- Pollák Kitti: Ket. „francia módra” – Az új francia Közigazgatási Eljárási Kódex. *Eljárásjogi Szemle*, 1. (2016), 3. 26–31.
- Pollák Kitti: A magyar és a francia közigazgatási hatósági eljárás általános szabályozásának összehasonlító vizsgálata, különös tekintettel a közigazgatási eljárások jogorvoslati rendszerére. *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 6. (2018), 4. 172–185.
- Pollák Kitti: *A magyar és francia közigazgatási eljárásjogi kodifikáció összehasonlító vizsgálata*. PhD-értékezés. Budapest, NKE, 2019.
- Richer, Laurent: *Droit des contrats administratifs*. 8. kiadás. Paris, L.G.D.J., 2012.
- Rougevin-Baville, Michel – Daniel Labetoulle – Renaud Denoix de Saint Marc: *Leçons de droit administrative*. Paris, Hachette, 1989.
- Seiller, Bertrand: *Droit administratif*, II. 5. kiadás. Paris, Flammarion, 2014.
- Stahl, Jacques-Henri (szerk.): *Code des relations entre le public et l'administration*. Paris, Dalloz, 2016.
- Stirn, Bernard: *Les sources constitutionnelles du droit administratif. Introduction au droit public*. 7. kiadás. Paris, L.G.D.J., 2011.
- Tamás András: *Közigazgatási jog I. Előadások*. Szeged, JATE, 1991.
- Tamás András: *A közigazgatási jog elmélete*. Budapest, Szent István Társulat, 1997.
- Tamás András: *A közigazgatási jog elmélete*. Budapest, Szent István Társulat, 2010.
- Tamás András: 1. A közigazgatási hatósági döntések dogmatikai és jogtörténeti alapjai 1.1. Döntéshozatal és döntés. In Boros Anita – Patyi András (szerk.): *A hazai közigazgatási hatósági eljárási jog karakterisztikája*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 235–246.
- Waline, Jean: *Droit administratif*. 26. kiadás. Paris, Dalloz, 2016.